
Per Øverland: Historieglimt 271 – Thomas von Westens gate på Voldsminde

---

Thomas von Westens gate går langs vestsiden av Lademoen kirkegård. Gata har på østsiden inngangene til den jødiske gravplassen og til gravkapellet for den store kirkegården, som ble anlagt allerede i 1902. Kirkegården ble anlagt som noe av det første av infrastruktur i den nye bydelen. Gata langs kirkegården er ganske rett og følger løpet av en bekk som ble lagt i rør. Gata fikk sitt nåværende navn i 1915. Den hadde tidligere et annet navn. Fra 1899 hadde den navn etter tidligere sogneprest i Strinda, Bernhard Ludvig Essendrop. Hans navn ble i 1915 flyttet til en gate på Berg der den er fremdeles. Mannen bak det nåværende gatenavnet på Lademoen var i

Over: Thomas von Westens gate fra Innherredsveien og nordover. Foto: Bjørn Lien.

hovedsak kjent fra tre områder. For det første som sogneprest i det store kallet Veøy i Romsdal, for det andre fra sin virksomhet som samemisjonær og for det tredje for arbeidet ved den samiske lærerskolen, Seminarium Lapponicum, i

Trondhjem. Det er all grunn til å se litt nærmere på hans barndom, ungdom og studietid før vi ser på den mangfoldige innsatsen som gjorde ham kjent i samtiden.

Thomas von Westen var Trondhjemsgutt. Han ble født den 13. september 1682 som sønn av Inger Marie Thomasdatter Mejer (død 1715) og Arnoldus von Westen (1643-98). Faren var apoteker og hadde Løveapoteket i Kongens gate. Sønnen var begavet og begynte tidlig på latinskolen. Han dro allerede femten år gammel til Universitetet i København for å ta examen artium. Han ble student i 1697 og baccalaureus året etter. Han ble cand. theol. i 1699. Han hadde gjort en lynkarrière som student. Likevel hadde han ved siden av studiene hatt tid til å være lærer for brødrene Lorenz og Thomas Angell fra hjembyen. Så reiste han til Helgeland der han var huslærer hos sorenskriver Jacob Dass i fire år. Han tok sikte på en vitenskapelig fremtid og vendte tilbake til Universitetet og studerte orientalske språk. I 1706 ble han tilbudt et professorat i Moskva, men stor gjeld hindret ham i å dra dit. Løsningen fant han i ekteskap med en velstående enke, Anna Pedersdatter, som betalte hans gjeld. I 1709 ble han utnevnt til sogneprest til Veøy. 27 år gammel gifter han seg med sin 53 år gamle brud. Våren 1710 er de på plass på den vakre Veøya midt i Romsdalsfjorden.

Snart etter at Thomas von Westen kom til sitt kall på Veøy skulle hans navn bli kjent i det dansk-norske kongeriket. Thomas var grepet av den nye religiøse retningen, pietismen, og tok fatt på prestearbeidet med stor iver. Han grep energisk fatt i det han oppfattet som overtro og umoral i sin store menighet. Viktig for ham var å skaffe bibler, katekismer, salmebøker og andre oppbyggelige skrifter som han spredde blant folk. Han ble den drivende kraft i en ny forening for prester. Den ble dannet i 1713, og samlet syv prester i Romsdal og på Nord-Møre til gjensidig hjelp og oppmuntring. Dette prestekollegiet fikk navnet Syvstjernen. Det ble særlig kjent for et brev det sendte til kong Fredrik den fjerde. De visste at kongen selv var opptatt av den religiøse utviklingen i sine riker. Han ville at undersåttene skulle være gode kristne som møtte opp ved gudstjenestene og levde et kristelig liv. Et kongelig motto som er å finne på flere altertavler, lyder slik: "Regina firmat pietas", som er latin for Fromhet styrker Riget eller riksstyringen. Denne kongelige

tankegang pekte i samme retning som de pietistiske prestene la opp sitt arbeid. Det ble retningsgivende for Thomas von Westen og hans kolleger i Syvstjernen.

Det nevnte brevet fra Syvstjernen var datert 17. april 1714 på Kvernes prestegård på Nordmøre, der Amund Barhov var sogneprest og der kollegiet var samlet til møte. Brevet gikk ikke ubemerket hen. Kongen og han krets vurderte brevet sommeren 1714. Brevet konkluderte med et ønske om at kongen oppnevnte en tremannskommisjon som kunne drøfte brevet og komme med forslag til eventuelle tiltak. Brevet hadde nevnt tre menn som kunne egne seg. Nettopp disse tre menn, professorene Johannes Steenbuch og Johannes Trellund og stiftsprost i København, Jacob Lodsberg, ble av kongen oppnevnt til å sette seg inn i saken og legge sin betenkning frem for kongen. Forslaget ble at det burde oppnevnes et permanent Misjonskollegium. Det skjedde og Misjonskollegiet hadde sitt første møte den 13. desember 1714. Både Steenbuch og Lodsberg ble medlemmer der. Oppgaven ble å planlegge både opprustning av menighetene og særlig misjon til hedningene i kongens kolonier.

Fra Veøy hadde Thomas von Westen også skrevet et brev til kongen om samenes religiøse «vankundighed». Det ble også lagt merke til. Kongens omsorg for hedningene i koloniene både i India og i Vestindia var velkjent. Pietister i kongens omgivelser hadde allerede i 1705 pekt på behovet for misjon blant hedningene i de mange kolonier som han hadde ansvar for. Det gikk ut oppfordring til de teologiske studenter ved universitetet om å melde seg til tjeneste, men uten respons. To teologer fra universitetet i Halle ble sendt til Trankebar i India.

Fra sin tid som huslærer på Helgeland var Thomas von Westen blitt kjent med samene og deres situasjon. Det gjorde inntrykk på ham. Den 28. februar 1716 fikk han brått kall fra København om å dra til sin hjemby og starte arbeidet som samemisjonær. Han dro på tre omfattende misjonsreiser nordpå. Den første var sommeren 1716. Den neste foregikk fra sommeren 1718 til våren 1719. Den tredje fra sommeren 1722 til sommeren 1723. Det var slitsomme reiser, men det grodde etter ham og han fant gode hjelpere og medarbeidere som førte arbeidet videre. Han fikk problemer ikke minst fordi biskop Krog i Trondhjem hadde helt andre planer for samisk kirkeliv. Trondhjems bispedømme omfattet den gang hele Midt- og Nord-Norge!

Seminarium Lapponicum i Trondhjem var en utdanningsinstitusjon. Det har gått under ulike navn. Bak lå tanken om å utdanne samer til prester og lærere. Det anså von Westen som et kjernepunkt i misjonen. Først ble det lagt til Latinskolen. Fra 1719 lå det i Thomas von Westens privatbolig. Etter hans død ble det gjenopprettet og fungerte i mange år med Knud Leem, finnmarksmisjonær og vitenskapsmann, som leder til han døde i 1774. Misjonen til samene fortsatte, men Thomas von Westen selv døde fattig og utslitt allerede 9. april 1727.